

educació:

La carència de recursos didàctics, la necessitat d'experimentar amb materials no convencionals, buscar la plasmació de valors socials que estan en auge com l'ecologia, canviar d'escenari habitual les activitats físiques, realitzar un procés instructiu més complet, així com contribuir amb una nova "matèria prima" que fomenti unitats didàctiques i projectes com aquest, originals, lúdics i recreatius, són els nostres principals mòbils per desenvolupar aquest treball. Davant de la falta de mitjans, siguem pràctics: què tenim al nostre entorn? Aprofitem realment el que tenim i, amb ment divergent, experimentem les seves possibilitats.

Tot el que tirem és proporcional al desgast del planeta, igual que el que es fabrica en excés, pel seu potencial com a residu. La necessitat de reciclar i reutilitzar experimentant noves possibilitats i divergint la utilitat inicial

dels objectes evidencia un gran valor ecològic evitant residus i permet la fabricació de nous objectes; si a més creem nous recursos, amb el procés obtenim major riquesa didàctica, pedagògica, funcional i transversal. Per tant, tot objecte multifuncional i de rebuig ens servirà per aquest projecte.

Pel que fa a l'educació física, a les matemàtiques, al coneixement del medi, a l'àrea de llengües, també a la de visual i plàstica, etc. s'utilitzen materials i jocs que alguns nens i nenes solen utilitzar habitualment, estem impossibilitant l'assimilació de destreses noves

i incrementant les desigualtats. Realitzar activitats lúdico-educatives no estandarditzades ni habituals facilita un aprenentatge complet, augmenta les possibilitats educatives, permet regles flexibles i adaptades a l'interès dels participants, així com partir d'un punt homogeni per la seva pràctica; tot això es possible amb els objectes de rebuig que s'utilitzaran per aquest projecte i per la construcció dels jocs tradicionals del mateix, que ens permetran a més de jugar, de la mateixa forma que els habituals, dissenyar, fer, crear... I, com és sabut, el que és escoltat i vist s'oblida o només es recorda, no obstant això el que és fet i viscut perdura en el temps. Tal com deia

Realitzar activitats lúdico-educatives no estandarditzades ni habituals, facilita un complet aprenentatge

Franklin, B. *"Parla'm i tal vegada me n'oblidi, ensenya'm i potser me'n recordi, fes-me participar i aprendre"*.

Com hem dit anteriorment, cada vegada són més els centres educatius que es caracteritzen per tenir inquietuds sobre temes que afecten a la societat del segle XXI i no només a l'escola, per aconseguir, així, instruir al seu alumnat tot fent-lo més competent en ha-

JOCS TRADICIONALS AMB MATERIAL DE REBUIG, COMPETENTS A PEU D'AULA

bitar el món i que aquest sigui capaç d'adaptar-se a la societat postmoderna que alguns autors la defineixen com "[...] la postmodernitat es caracteritza per: la permanència irreversible de la crisi dels valors, és a dir, de la seva secularització; la pluralitat dels llenguatges corresponents als diferents discursos valoratius; la secularització del progrés, en l'aspecte que les societats han perdut el sentit del seu destí, i l'esdevenir no té finalitat. El futur ha mort i tot és ja present; i el canvi de les coordenades espai-temporals. Dins el món de la tecnologia de la informació ha canviat radicalment la nostra experiència del temps i de la història. Tot es converteix en un present que té com a úl-

l'oportunitat de practicar jocs tradicionals elaborats amb material de rebuig, així com també podran assistir a conferències sobre el reciclatge i els jocs tradicionals per autors molt reconeguts sobre aquesta temàtica, visitar instal·lacions dedicades al reciclatge, etc. D'aquesta manera es pretén que els alumnes del centre aprenguin tot aquest procés del reciclatge i la seva importància d'una manera experimental, significativa i lúdica.

El reciclatge és una eina que cada vegada aflora amb més auge a nivell d'escoles, municipis o inclús comarques senceres

tima finalitat la seva pròpia reproducció". M. García Ferrando, N. Puig Barata i F. Lagardera (1998:590-591).

El reciclatge és una eina que cada vegada aflora amb més auge a nivell d'escoles, municipis o inclús comarques senceres. L'organització d'algunes entitats per a què es dugui a terme el reciclatge és tant, que fins i tot, i sense anar més lluny, les escoles disposen de projectes dedicats a aquesta causa (per exemple les Escoles Verdes). Aquest projecte es pot englobar dintre de la setmana cultural del centre. Els alumnes tindran

Objectius plantejats

El objectius concrets i detallats del projecte els podrem trobar a les taules que s'adjunten, a més de poder veure les competències que es treballen i els continguts. No obstant això podem dir que el projecte en si persegueix fins a cinc objectius més generals:

- 1.- Comprovar les utilitats que disposen els materials de rebuig mitjançant els jocs tradicionals.
- 2.- Reutilitzar materials que en un principi se n'anaven a les escombraries.
- 3.- Conscienciar a l'alumnat i també al professorat de la importància dels jocs tradicionals per la relació entre alumnes de diferents cursos.
- 4.- Construir jocs tradicionals amb material de rebuig.
- 5.- Jugar amb els jocs tradicionals construïts

pels alumnes amb tota la significació que això comporta.

Recursos emprats

El recursos que s'han utilitzat per la creació d'aquest projecte interdisciplinari han estat molts i molt variats. Des de caixes de cartró, papers de diari, envasos, tubs de plàstic, paper d'alumini..., passant per retalls de roba, fils, bosses de plàstic, pintures velles..., fins a materials de la pròpia naturalesa com sorra i pedres.

Cal esmentar per tots aquells mestres que tingueu intenció de dur a terme un projecte d'aquestes característiques, que la organització que necessitareu per fer front a tot aquest material serà important per no col·lapsar l'escola de tot un material que fins que no pren forma és material que llençariem de seguida, per tant, serà interessant disposar d'una sala força gran per encabir-hi tot el material de rebuig, classificar-lo i també

seleccionar-lo.

La col·laboració i implicació dels alumnes i de les seves famílies acostuma a ser tan gran que en un dia et poden arribar a ocupar una sala sencera on tenies previst que hi cabés tot el material.

Descripció de l'activitat

Els jocs tradicionals aportaran en aquest projecte la vessant més lúdica. El joc és una acció lliure, que es desenvolupa dintre d'uns límits temporals i espacials determinats, segons unes regles obligatòries, tot i que lliurement acceptades. És una acció que té el seu fi en si mateixa i va acompanyada d'un sentiment de tensió, alegria i de la consciència de "ser d'una altra manera" que en la vida corrent. Segons José Maria Cagigal el joc es pot des-

El joc és una acció lliure, que es desenvolupa dintre d'uns límits temporals i espacials determinats

criure com "...una acció lliure, espontània, desinteressada i intranscendent que, sortint de la vida habitual s'efectua en una limitació temporal i espacial de la vida habitual, conforme a determinades regles, establertes o improvisades." (Cagigal, 1990).

El joc com a mètode didàctic i introductor de relacions socials és un vehicle excel·lent. Amb aquest projecte els nens/es de primeres edats perden la seva por i les seves inhibicions a través del joc i aprenen a valorar les seves pròpies possibilitats i limitacions al jugar amb els seus companys així com també el material amb el qual estan construïts. El joc no ha de ser un temps secundari respecte a l'estudi, per aquest fet el projecte té cabuda dintre d'una setmana lectiva.

A la Llei Orgànica d'Educació, aspectes tradicionals i culturals tenen un paper molt important, per tant, els currículums escolars han de preocupar-se per desenvolupar aquestes capacitats en els alumnes. L'escola

és, doncs, el millor lloc per donar a conèixer a tots els ciutadans el patrimoni cultural dels nostres avantpassats. I no només donar-lo a conèixer, sinó respectar-lo i reviuir-lo. Si a les aules el professorat és capaç de recuperar tota aquesta cultura, servint-se dels seus propis records, de les aportacions dels propis alumnes i dels pares i avis d'aquests, en més o menys poc temps haurem recuperat tot aquest temps perdut. Però si a més del treball a l'aula motivem que tots (mestres, alumnes, pares) participin en les manifestacions culturals del seu entorn, llavors sí que estarem en el camí de valorar i reconèixer la pròpia cultura, més enllà de modes i imposicions exteriors.

Aquest és el treball del mestre i un objectiu del projecte: buscar l'educabilitat a través del joc tradicional construït amb material de rebuig.

El treball del mestre i un objectiu del projecte és buscar l'educabilitat a través del joc tradicional construït amb material de rebuig

Avaluació

En quant a la seva avaluació val a dir que haurem d'entendre que el marc en què es porta a terme és la setmana cultural, això significa que l'espontaneïtat dels alumnes i la seva creativitat afloraran constantment i, per tant, no haurem de tenir unes normes excessivament estrictes i pautades per tal de dur l'avaluació. Això no significa que no avaluem tot el procés, ja que serà un dels únics moments en tot el curs escolar en què veurem (i els alumnes també) l'inici i el final de tot un procés de recerca, d'indagació, de construcció, de pràctica i de reflexió. Per això uti-

litzarem com a tècnica principal l'observació directa i com a eina les escales descriptives o rúbriques amb els seus criteris.

Metodologia

Per una banda, el paper del mestre i de l'alumne en el desenvolupament i construcció del joc tradicional seria, segons la situació, que el professor orientés i observés el joc; poques vegades dirigirà. Diem això perquè pensem que el joc tradicional ha de començar pels propis alumnes. És a dir, seran els alumnes els encarregats de treure a l'escola aquests jocs que es realitzen en el seu barri, els jocs amb que ells encara juguen, els jocs amb que jugaven els seus pares i els seus avis. Només d'aquesta manera aconseguirem que l'alumne s'impliqui en el procés cultural de recopilació i investigació del nostre patrimoni lúdic.

El docent pot explicar o treure algun joc i conduir la construcció del material, però com un més del grup. Per altra banda, diem que el professor serà un orientador perquè haurà d'adaptar aquests jocs tradicionals que porten els alumnes a les realitats de la seva aula i a les característiques dels seus alumnes. Hi ha jocs que per molt tradicionals que siguin, no són aplicables educativament tal i com es jugaven. En la cultura tradicional hi ha situacions de separació de sexes i a què haurem de donar una resposta actual; hi ha aspectes de violència o de possibles lesions que el professor haurà de tractar. Donat que estem parlant del joc i "joc" significa regles obertes i participació, tots els canvis són possibles perquè aquell joc masclista, violent o eliminatori

sigui transformat en un joc coeducatiu, pacifista i participatiu.

El docent, com a orientador, adaptarà els jocs a les realitats de l'aula i dels seus alumnes

L'estil d'ensenyament emprat durant la majoria de les activitats del projecte interdisciplinar serà el descobriment guiat, no obstant això, volem expressar que en algunes ocasions haurem d'utilitzar el comandament directe, ja que segons quines activitats haguem d'emprar el mètode que ens donarà més eficàcia i eficiència a la vegada serà aquell en què l'alumne es limita a reproduir allò que li ensenya l'educador, ja sigui un mestre, un ponent o un altre company (per exemple, a l'hora de la construcció dels jocs).

El mètode emprat serà l'inductiu, és a dir, aquell que va d'allò particular a allò general, ja que aquest projecte s'emmarca dintre de la setmana cultural i els tallers de construcció de jocs amb material

de rebuig tindran més importància, i des d'aquestes construccions passarem a generalitzar el concepte que ens convingui segons l'objectiu a treballar.

S'impartiran totes les classes, tallers, sortides o conferències mitjançant mètodes centrats en l'alumne ja que és ell qui ens interessa que aprengui de forma significativa. A més, aquest tipus de mètode permet formar grups de treball i, per tant, estem incidint en la socialització de la metodologia: allò que en el món empresarial es coneix com treball en equip, molt valorat actualment.

Conclusions

Un projecte d'aquestes característiques disposa d'unes eines pedagògiques molt potents, com són les formes jugades i la significativitat dels jocs construïts amb el material que durant un mes han anat portant els diferents alumnes. Tot això fa que sigui una metodologia força interessant i que els alumnes esdevinguin els principals i actius protagonistes de la mateixa.

Els jocs tradicionals i el reciclatge són dos temes de força actualitat; el primer, perquè cada vegada s'està perdent més la tradició envers la moda o les noves tendències, i creiem que un projecte com aquest contribuirà a que els alumnes siguin conscients de tots aquells valors que els jocs tradicionals duen implícits a diferència d'altres formes de jugar més actuals i que porten l'alumne a situacions fictícies i poc reals; pel que fa al tema del reciclatge, és un contingut que creiem que disposa d'un potencial en valors que farà dels nostres alumnes persones amb una ideologia i una consciència envers el medi ambient molt positiva per la nova societat del consum en la qual estem immersos.

Bibliografia:

- García Ferrando, M., Lagardera Otero, F. i Puig Barata, N. (1998): *Sociología del deporte*. 2a edició. Madrid. Alianza Editorial.
- Cagigal, J.M. (1996): *Deporte y agresión*. Madrid. Alianza Editorial.

Josep Rubiol Capdevila

Mestre d'educació física

Llicenciat en ciències de l'activitat física i l'esport

Mèrit al millor expedient acadèmic promoció 2003-2007

INEFC-Lleida

jrubiol@xtec.cat

